

željka čorak

zrinjevac otuđenja

Jednoga jutra, u šetnji Zrinjecom, reče mi slovenski prijatelj, povjesničar umjetnosti: »*Da, bio je to ipak jedini pravi veliki grad na području cijele kasnije Jugoslavije.*«

Usprkos porastu što ga je Zagreb doživio tijekom posljednjih desetljeća, porastu koji nije neznatan mjeri li se širenjem izgrađenih površina i povećanjem broja stanovnika, gradskost ovoga grada iskazuje ipak, i još uvijek, samo njegovo staro središte. Praznina novih dijelova Zagreba, lišenih svih onih sadržaja koji bi mogli stvarati osjećaj zajedništva — temeljni princip urbanog postojanja — *već se reproducira* u ravnodušnosti stanovnika prema okolini u kojoj žive. I ta ravnodušnost, što neuređeno zemljište godinama ostavlja »pred vratima« brojnih golemih stambenih zgrada, kao da je, negativnim obratom, postala novo zajedničko obilježje. A zatim, u pobjedonosnom pohodu, ta se ista ravnodušnost vraća i u prostore u kojima nije ponikla, te su i svi primjeri otuđenja starog središta grada neposredno vezani uz razoran psihološki utjecaj njegovih novih dijelova. Kad se kompliment prošlom vremenu, sadržan u rečenici citiranoj na početku ovoga zapisa, pokuša provjeriti u prostoru koji ga je s pravom izazvao — u jednoj šetnji Zrinjecom, »salonom grada« — perfekt, zastidjevši se, uzmakne u pluskvamperfekt. Jer taj prelijepi naslijeđeni prostor, doraden do posljednjeg detalja »gradskog namještaja« i prikladan svim mogućim oblicima kretanja i *zaustavljanja* (čovjeka i godišnjih doba), upravo je, po sadržajima koje mu danas dajemo, primjer djelovanja *aktivne ravnodušnosti*. Niz putničkih agencija, kojima se sustavno ustupaju po lokaciji najvredniji lokali u gradu, pretvara Zrinjevac u prostor mrtav za građanina grada Zagreba. Moguće boravište svodi se na prolazište u koje se, simbolično, dolazi da se kupi karta za odlazak.

Pitanja urbanizma, urbanizacije i urbanosti — *pitivanja kulture* — ne rješavaju se samo u velikim gradilačkim ili rušilačkim zahvatima. Veoma često ona se iskazuju u naoko sitnim detaljima. Ponekad je to tek namjena jednoga lokala, postavljanje jedne klupe ili vodoskoka, preimenovanje jedne ulice. Ne simbolizira li »zrinjevačka politika« grada Zagreba (koji inače nastoji nadići stupanj tranzitnog turističkog punkta) upravo onu servilnu neokolonijaliziranu dimenziju odnosa prema prostoru kakva je već urodila tužnim rasprodajama naših najljepših krajeva?

